

ԿՐԹՆԱԿԱՆ

ՀՐԱՒԵՐԸ

Եւ տեսիլ երեւցաւ ի գիւղերի Պաղտայի. այր ոմն Մակեդոնացի կայր աղաչէր զմա եւ ասէր, անցեալ ի Մակեդոնիա օգնեսցես մեզ:

Այս խորհրդաւոր հրաւերով նոր եւ ընդարձակ գործ մըն էր որ կը բացուէր մեծ առաքեալին առջեւ, աւետարանը եւրոպային տանելու գործը: Պօղոս առաքեալը միջին Ասիոյ երկիրները չըջեւէն յետոյ, եկած էր Տրովպագայ: Միջերկրականի ալիքներուն ձայնը իր ականջին՝ ու եւրոպայի ցամաքամասին ծոպերը կազմող կղզիներուն հատկտեալ տեսարանը իր աչքերուն առջեւ, ան կը մտածէր իրեն յայտնուած տեսիլքի եւ այս նոր առաքելութեանը մասին:

Անշուշտ թէ առաջին անգամ չէր որ առաքեալին մտածողութիւնը կ'երթար եւրոպայի քրիստոնէացման: Անիկա յաճախ նայած էր գէպի արեւմուտք, մտածելով ջուրերէն անդին ապրող հոգիներու փրկութեանը շուրջ, եւ այժմ քունին մէջ իրեն կուգար տեսիլքը, ամբողջացնելով իր մտադրութիւնն ու ծրագիրը իրեն տակաւին անծանօթ այդ երկրամասին համար:

Ինչ յուզումով էր արդեօք որ առաքեալը, առաջին անգամ ըլլալով, կեցած Տրովպագայի ծովեզրին, նայեցաւ դէպի եւրոպան: Երկրամասը որուն համայնապատկերը կ'ընդգրկէր ան իր նայուածքով, առանձնաշնորհեալ ու հարուստ էր իր բնական գեղեցկութիւններով եւ արեւով: Անիկա հարուստ էր մանաւանդ իր գեղեցիկ ու հմայիչ աւանդութիւններով: Այդ ափերուն վրայ էր որ անցեալի ամենէն գեղեցիկ բանաստեղծութիւնները գետեղէր էին իրենց հերոսներն ու աստուածները: Սակայն այս բոլորէն աւելի իր առաքեալի միտքն ու հոգին կը զեղուր այդ հեռաւոր աշխարհի լուսաւորութեան եւ փրկութեան գործով: Անիկա պահ մը մոռցած ասիական երկիրներէն իր բոլոր դժուարութիւններն ու խոշտանգումները, կը մտածէր այս նոր առաքելութեան: Իր աչքին առջեւ ալիքներէն անդին կը պատկերանար Յունաստանը իր

արուեստով եւ աստուածներով, Հոսմը իր բանականերով, որուն առջեւ ծունկի էին եկեր աշխարհի բոլոր ժողովուրդները:

«Անցեալ ի Մակեդոնիա օգնեսցես մեզ», ասիկա աղաղակն էր հին աշխարհին, յուսահատութեան եւ տագնապի աղաղակը, երբեմնի հոյակապ քաղաքակրթութեան: Աղաղակը աշխարհի մը՝ որ հարուստ էր մտածողներով եւ գիտուններով, արուեստագէտներով եւ խօսքի վարպետներով եւ որոնք սակայն այս աղաղակին մէջ կը խոստովանէին իրենց պարտութիւնը, իրենց հոգեկան տագնապը, բարոյական անկումը, եւ կալիկուլայի ու ներոնի նման բռնակալներու գերութիւնը:

Ուղին ուրկէ պիտի անցնէր առաքեալը, իրմէ առաջ անցած էին մեծ զօրավարներ իրենց բանականերով: Ժամբան ուրկէ անցաւ Քսէրքսէս, Մեծն Ալեքսանդր, եւ կեսար, նուաճելով երկիրներ եւ ժողովուրդներ, իսկ այժմ փոքրիկ նաւակ մը, եզերքէ եզերք զարնուելով կը տանէր ափ մը մարդեր միայն, Տարսոնացի Պօղոսը եւ իր քանի մը ընկերակիցները, ուրոնք կ'երթային եւրոպայի մէջ հաստատելու նոր թագաւորութիւն մը որ վախճան պիտի չունենար: Թագաւորութիւն մը որ հիմնուած պիտի ըլլար սիրոյ, զոհողութեան եւ մարդկային հաւասարութեան վրայ, ուր տէրեր եւ ծառաներ պիտի չըլլային, այլ բարեկամներ եւ եղբայրներ միայն նոյն երկնաւոր Հօր:

Այսպէս ամէն յաջող եւ բարի գործէն առաջ, մարդս կ'ունենայ անոր տեսիլը: Երազին փառաւոր հեռապատկերը կը շողայ մեր աչքերուն առջեւ, եւ այդ գեղեցկութիւնն ու լոյսն է որ ոյժ եւ քաջութիւն կը պարգեւէ մեզի մեր գործերու դժուարութեանց ընդմէջէն: Զօրավարը վրանին ներքեւ պառկած կը մտածէ յաջորդ օրուան հրդածէ իր մտքին մէջ ուրուագծուած գիւտի կատարելագործմանը շուրջ, եւ վաճառականը իր ձեռնարկներէն չահուելիք գումարներու մասին: Ինչ որ կայ մեր մշտքին ետեւ ու հոգիին խորը, կը ներկայանայ մեզի յաճախ տեսիլներով, մղելով զմեզ անոր իրագործման: Ահա թէ ինչու եւրոպայի քրիստոնէացման գործէն առաջ, առաքեալին կ'այցելէ անոր տեսիլը:

Անշուշտ թէ մեր երազներն ու ըզ-
ձանքները մեր վաղուան կեանքին մարգա-
րէութիւններն են, որոնք սահմանուած են
իրագործուելու: Ինչ որ մեր հոգին կը
յղանայ և կ'ըզձայ, շատ յաճախ տեսիլքի
ձևով կը ներկայանայ մեզի: Բոլոր մեծ
գործերու սահմանուած հոգիները յաճա-
խանքին ներքէն են տեսիլներու, երազին
ետեը միշտ կայ իրականութիւն մը որ ի
յայտնութեան է: Քիչեր կան որ կարենան
ըմբռնել, թէ իրենց փափաքները կը կազ-
մեն իրենց ճշմարիտ աղօթքը: Մեր հոգիին
ներշնչումներն ու մեր մտքին տեսիլները
կը կազմեն մեր իրական ու ստեղծագործ
ոյժը: Թռչունը իր բնազդին հետեւելով չը
պիտի գաղթէր դէպի հարաւ, վերահաս
ձմեռէն փախչելու համար, եթէ գոյութիւն
չունենար տաք հարաւը: Արարիչը մեր մէջ
պիտի չդնէր բարձրագոյն կեանքի մը տեն-
չը, եթէ գոյութիւն չունենար իրականու-
թիւն մը մեր ձգտումին համապատասխան,
ու տեսիլները որոնք շատ յաճախ կը ներ-
կայանան մեր մտքին, ուրիշ բաներ չեն,
բայց բացուող ձամբաներ դէպի վաղուան
իրականութիւնը:

Ահա Մակեդոնացիին որ ի տեսլեան կը
մօտենայ Պօղոսին և կը խնդրէ անոր օժան-
դակութիւնը իր երկրի փրկութեանը համար:
Պատգամաւոր Մակեդոնացիին կը ներկայա-
ցնէ հոս ամբողջ Եւրոպան, որուն ամենէն
մօտիկ երկրին է միայն Մակեդոնիան, Աս-
իայէն դիտուած:

Սակայն իրականին մէջ ո՞վ էր այս
խորհրդաւոր մարդը, Մակեդոնացիի տեսիլ-
քով, ո՞վ էր որ կը շրկէր զինքը Պօղոսին
իրբե պատգամաւորը յիշեալ երկրին, հոս
է ահա բանալին այս մեծ իրականութեան:
Խորհրդաւոր մարդը անգիտակից արտայայ-
տութիւնն էր այն խեղճ ժողովուրդի կա-
րիքին գոր Աստուծոյ նախախնամութիւնը
կը օհմանէր այսկերպ: Խաւարը միշտ պէտք
ունի լոյսին, վէրքը դարմանին, դժբախտը
օգնութեան: Ինչպէս բնութեան այնպէս ալ
մարդկային կեանքին մէջ այս իրողութիւն-
ները յաճախ իրարու կը հանդիպին ու կ'ար-
տայայտուին մարդկային գիտակցութենէն
վեր տնօրէնութեամբ մը, որ զերազանցօ-
րէն աստուածային է: Վայ էր մեզի, եթէ
Աստուած մեզի օգնէր միայն այն ատեն
երբ մենք գիտակցօրէն պէտք ունենայինք

իրեն: Աշխարհը պէտք ունէր Փրկիչի մը
սակայն աշխարհը չէր որ խնդրեց իր Փրկ-
իչը, այլ Աստուած որ կամեցաւ մար-
դոց փրկութեան գործը: Վասնզի նախ Աս-
տուծոյ մեզ և որդեգրեց զմեզ հայրօրէն:

Միւս կողմէն աշխարհի միտքն ու խիղճը
բոլորովին քնացած չէ. մարդեր կան, բարձր
հոգիով և մտքով օժտուած մարդեր, որոնք
գիտեն զգալ և տեսնել պէտքը և սատար
հանդիսանալ անոր: Մարդեր, որոնք ար-
տաստուողին միջնորդանք, մոլորեալին ա-
ռաջնորդ, և տգէտին լոյս կը հանդիսանան,
ազատելով մարդերը իրենց մեղքերէն և
ժողովուրդները իրենց մոլորութիւններէն:
Մարդիկ որոնք չեն կրնար խաղաղ քնանալ
Տրովագայի մէջ, երբ Մակեդոնացիին կուգայ
իրենց օժանդակութիւնը խնդրելու իր և իր
ժողովուրդին համար:

Մեր մէջ պաշտումի և սիրոյ զգայա-
րանք մը կայ, մենք չենք կրնար գոհանալ
նիւթական և առօրեայ անհրաժեշտութիւն-
ներով և գոհացումներով: Կատարելութեան
գաղափարը մարդուն մէջ ուրիշ բան չէ
բայց այս զգացումին և ձգտումին արտա-
յայտութիւնը: Վայ անոր որ կրնայ ընդար-
մանալ նիւթական գոհացումներուն մէջ,
առանց որոնելու այս բարձրագոյնը:

Այսօրուան աշխարհը կարծես կորսն-
ցնելու մօտ է իր այդ զգայարանքը. ան-
հուն է թիւը անոնց, որոնք գոհ են իրենց
կեանքէն, որոնց մտքի և հոգիի ձգտում-
ներուն չուկէտը առօրեայ նիւթական գո-
հացումն է լոկ: Սակայն եթէ աշխարհը կը
քնանայ, իր խիղճը, Ս. Հոգին, որ կը
բնակի մեր մէջ, կրնայ շրկել իր պատգա-
մաւորը, յաճախ խորհրդաւոր Մակեդոնա-
ցիի մը կերպանքով, խնդրելու աստուա-
ծային օժանդակութիւնը մոլորանքի մէջ
եղող աշխարհի համար:

Դուք, սիրելի ունկնդիրներ, որ մտիք
կ'ընէք զիս այս պահուս, ունի՞ք երազներ,
տեսիլներ, որոնք ձեզի առաջնորդ կարենան
ըլլալ կեանքի սովորական ալիքներէն և
առօրեայէն անդին, նոր ապագայի մը: Ու-
նիք ձեր մտքին առջև ձեր փնտռած կա-
տարելութեան տիպարը, և կամ բարի կա-
մեցողութիւններ և յառաջագրութիւններ,
օժանդակութեան պէտք ունեցող ձեր եղ-
բայրներուն նկատմամբ: Կը լսէ՞ք յաճախ
ձեր հոգիին մէջէն ձայնը որ պիտի ըսէր,

պէտք ունի աշխարհ ձեզի, պատրաստ եղէք օգնելու իրեն։

Այդ ձայնը յաճախ ձեզ կրնայ մեծութեան առաջնորդել։ ձեր ձեռքին յանձնելով իշխանութեան մականը։ Այդ ձայնը կրնայ ձեր մէջէն յարուցանել մեծ գրաւ պար և կամ գիտնական մը հռչակաւոր։ Եւ տակաւին ձեզի ընձեռել նիւթի և հարստութեան մեծ իշխանութիւն մը։ Տաղանդ, գիտութիւն և հարստութիւն, գեղեցիկ գէնքեր և միջոցներ Աստուծոյ և մարդոց ծառայելու։

Ինչ փոյթ թէ մեր տեսիլներուն իրականացումը յաճախ հեռաւոր թուի, կամ ապագան նուազ լուսաւոր երեւի, բաւէ որ մենք զայն զգալ և տեսնել կարենանք, և ուժգնօրէն մաքառինք զայն ձեռք բերելու համար, ուշ կամ կանուխ անիկա պիտի յայտնուի մեր կեանքին մէջ։ Սակայն փափաք մը որ իրանալու ճիգով չընթանար, փառասիրութիւն մը որ կ'ընդհատուի, տակաւ կը մարի, առանց որեւէ հետք ձգելու։ Հաւատքը գոյացութիւնն է այն բաներուն զորս կը յուսանք, անոնց պատկերին ուրուագիւրը և ոչ թէ մեր մտքին ներկայացումը լոկ։ Բան մը կայ մեր տեսիլներուն և մեր սիրտերու խորունկ իղձերու ետին, անոնց համաձայնող իրականութիւնը։

Ինչ որ մեր կեանքին մէջ կ'իրագործուի, մենք այդ ամէնը յղացած ենք արդէն ատեն մը մեր մտքին մէջ։ Ինչպէս որ չէնք իր ամբողջ մանրամասնութիւններով իրականութիւն մըն է ճարտարապետի մըտքին խորը, նախ քան իր կառոյցը, նմանապէս մենք նախ մտքով կը ստեղծենք այն բոլորը՝ որոնք ապագային պիտի իրականանան մեր կեանքին մէջ։ Մեր տեսիլները, մեր կեանքին կարելի կառուցուածքին փլուաներն են։ Բոլոր անոնք որոնք մեծ գործերու հեղինակ են հանգիստացած, նախ երազողներ են եղած։ Զգոյշ պէտք է ըլլալ միայն որ կեանքի նիւթական պահանջները չզօրանան, լռեցնելու չափ մեր ներքին կանչը։

Ո՛րք են սակայն այն մարդերը, որոնք կարենային տեսնել Ս. Պօղոսին տեսիլը, որոնց հոգին յօժար ըլլար ընդունելու ժամանակի մարդկութեան տառապանքն ու ողբերգութիւնը, ապա զոհելու համար ինքզինքնին, անոնց սատար հանգիստանալու

համար։ Ս. Պօղոս տեսաւ հին աշխարհի կորուստը և անոր տարաւ փրկութեան աւետարանը։ Բառգալ տեսաւ կեղծիքը իր ժամանակի կաթոլիկութեան, և անոր դէմ զրեց իր հոյակապ գիրքը, Վէնսան տեսաւ որբերու լքուածութիւնը և ստեղծեց իր մեծ գործը, Վիլպրֆօրտ տեսաւ թէ սեւամորթները կը վաճառուին անասուններու նման, փոխեց գերութեան վիճակը։ Այս բոլորը իրենց երազները ունէին և զայն իրականացուցին գեղեցիկօրէն և յաջողութեամբ։

Երա՛զ կ'ընեն մարդիկ ու կ'անցնին, առանց անդրանգառնալու անոր ներքին իրականութեան և կարեւորութեան։ Քրիստոսէ դարեր առաջ, պատանի հովիւ մը երազ տեսաւ և պատմեց զայն իր եղբայրներուն, որուն մէջ իրեն կը վերապահուէր փառաւոր ապագայ մը։ Իր եղբայրները չը հանդուրժեցին, շատ տեսնելով իր փառասիրութիւնը, ու հեղինակով երազատես կոչեցին զինքը։ Մովսէս տեսաւ հեռաւոր եգիպտոսէն աւետեաց երկիր, և վճռեց հոն առաջնորդել Խորայէի ժողովուրդը, ազատագրելով զանոնք փարաւոններու գերութենէն։ Ու երբ վերջապէս եկաւ Աստուածորդին և ուզեց այս աշխարհի վրայ հիմնել Աստուծոյ արքայութիւնը, արդարութեան, ճշմարտութեան և սիրոյ թագաւորութիւնը, իր եղբայրները զինք խենթ և փարիսեցիները զինք զիւահար կոչեցին։

Հին աշխարհի, ինչպէս նաև մեր օրերու մարդոց համար երազը հաւասար է յիմարութեան։ Առանց երազ և տեսիլ ունեցող մարդոց աւետարանը պիտի չկրնար յաղթանակել։ Յանձնեցէք աւետարանի գործը իմաստուններու, և անոնք կրնան վտանգել Քրիստոնէութիւնը։ Շնորհիւ այդ երազատեսներուն է որ աւետարանը կրցած է յաղթանակել, և յանձին այդ յիմար նըկատուածներուն փառաւորութիւնը։

Շատեր կը կարծեն թէ վտանգաւոր բան է իրենց երեւակայութեան թելադրած երազներուն յանձնուիլը, որովհետեւ այդ երազանքները կրնան զիրենք նուազ գործնական մարդերու վերածել։ այսուհանդերձ երեւակայութեան տուրքը մեր միւս մեծ կարողութիւններուն չափ սուրբ է։ Ան մեզի տրուած է աստուածային նպատակով մը, որպէսզի կարենանք ականարկ մը ներմը, որպէսզի կարենանք ականարկ մը ներմը,

տեղ դէպի անշօշափելի իրականութիւնները։
Երազելու կարողութիւնը իզուր տեղ
չէ տրուած մեզի, անոր ետեւ իրականու-
թիւն մը կայ, անիկա աստուածային մէկ
շնորհն է, սահմանուած մեզի նշմարել տա-
լու այն մեծ բաները՝ որոնք մեզի վերա-
պահուած են, տեսանելիէն անտեսանելիին
բարձրանալու, նիւթական պայմաններէն
իտէալ պայմաններուն ելլելու, և մեզի
հաւաստիացնելու թէ մեր երազները կրնան
վաղուան իրականութիւնները դառնալ։ Եթէ
հաւատարիմ ենք մեր ներքին այդ տեսիլ-
քին, պիտի դայ օր մը երբ մեր փափաք-
ները պիտի պտղաբերին ու հասունանան, ի-
րենց թոյլոյն ու գեղեցկութեամբ լցնե-
լով մեր հոգին։ Եթէ կարենայինք յարա-
տեւօրէն մեր հոգիին առջև ունենալ օրի-
նակը մեր իտէալին, ամէն վայրկեան պա-
տրաստ զայն իրագործելու, այն ատեն չու-
տով մեր կեանքին մէջ պիտի արտադրուէր
այդ օրինակը, և մենք պիտի կրնայինք
հասնիլ մեր նպատակին և անոր իրագոր-
ծումին։ Սրտի ճմլումով է որ արդի Գրիստ-
տոնեայ աշխարհը ինքզինքը և Գրիստո-
նէութեան գործը ամբողջացած՝ չգտար, ո-
րովհետեւ իր ծոցին մէջ տակաւ կը պակ-
սին Ս. Պօղոսի նման մեծ առաքեալներ։
Այսօր աշխարհի մեծ մասը կը մնայ տակա-
ւին անքրիստոնեայ, Ծաբոն, Զինաստան,
Թիպէթ, Ափրիկէ և Ովկիանոսները դեռ
չեն ընդունած աւետարանին լոյսը, որով-
հետեւ այդ երկիրներուն աւետարանը տա-
նիլ ուղղող տեսանողներուն թիւը տակաւ
կը նուազի։ Անշուշտ թէ աւետարանական
քարոզչութիւնները որոնք ամէն տարի կը
կազմակերպուին կաթոլիկ և Բողոքական
եկեղեցիներու միջոցաւ, արհամարհելի ի-
րողութիւններ չեն, սակայն անոնց կը
պակսի այն մեծ երազն ու իրագործումը
զոր Պօղոս առաքեալին եղաւ, նախ Տրո-
վադայի մէջ ապա եւրոպական ցամաքա-
մասի վրայ։

Դուք բոլորդ որ զիս մտիկ կ'ընէք,
երիտասարդներ և օրիորդներ, ի՞նչ երազ-
ներ ունիք ձեր հոգիներուն մէջ և ապա-
գայ ի՞նչ հեռապատկերներ ձեր նայուած-
քին առջև։ Մտածած ունի՞ք երբեք ձեր
շուրջ ինկող արցունքներու, ցաւի և տա-
ռապանքի ճիւղերու, եսասիրութեան և տը-
գիտութեան զոհերու մասին։ Կը լսէ՞ք,

երբեք, խորհրդաւոր Մակեդոնացիներ
աղերսանքը այս բոլորին համար ձեր օգ-
նութիւնը խնդրող, ամէն օր և ամէն վայր
կեան, և յօժար է՞ք անոնց տանելու՞ ձե-
կարելի օժանդակութիւնը։ Զեր հոգին ըն-
դունակ է ինքզինքէն անդին, և ի հարկի
ի դին իր անձին, երազներու և իտէալնե-
րու տրամագրել ինքզինքը, նման անոնց
որոնք իբրեւ ցորեան արդար՝ աղացուցած
օր մը գաղաններու ակոսներուն ներքեւ
իբրեւ սերմ արեան ինկան մարտիրոսացման
ճամբաներուն՝ եւ իբրեւ հրաշէկ աստղ
փշուրեցան ուրիշներու հոգիին մէջ, հրա-
ւիրելով հազարներ այս սրտառուչ սխրա-
գործութեանց հանդէսին։

Բարեբախտ են անոնք որոնք խորհե-
ցան, խօսեցան և գործեցին այնպէս մը՝ որ
հաւանութեան արժանացան Աստուծոյ և
մարդոց։ Իրապէս կը ծնինք այն օրը երբ
մեր շուրջը կտոր մը սէր և ափ մը բարիք
կը սփռենք։ Մարդոց կեանքի իւրաքան-
չիւր վայրկեանը կրնայ լոյսի աղբիւր դառ-
նալ, բայց երանի անոր որ կրնայ իր աչքը
բանալ ամէն լոյսի։ Վասնդի իր խորքին
մէջ ի՞նչ է իմաստութիւն, վսեմութիւն,
հերոսութիւն և առաքինութիւն կոչուածը,
եթէ ոչ կեանքի այն մեծ վայրկեանները
ուր առաւել կամ նուազ չափով մարդը
գուրս կուգայ ինքզինքէն, կենալու համար
յաւերթի սեմին վրայ, անկէ հաստատելով
թէ Տիեզերքի փոքրագոյն ճիւղը, տկարա-
գոյն շարժումը և գալկահար խորհուրդը
չեն իշխար անէութեան մէջ։

Երբ Պօղոս առաքեալը լսեց հրաւէրը
զոր Տէրը իրեն կը ղրկէր, անմիջապէս մեկ-
նեցաւ Մակեդոնիա։ Զի բաւեր երազ ունե-
նալ և տեսիլք տեսնել, ողողելով իր միտքն
ու հոգին անոր լոյսերով, անհրաժեշտ է
իրագործել զայն, խորտակելով կապանք-
ները որոնք մեզ կը կապեն աշխարհին,
հաճոյքին և մեր եսական տրամագրու-
թիւններուն։ Պէտք է մեկնել իրագործելու
մեր առջև գրուած նպատակը, արժանի
ըլլալու համար Տիրոջ հաճութեան և մար-
դոց երախտագիտութեան, այդ կերպով
փառաւորելու համար Աստուծոյ կողմէն
իրեն յանձնուած պաշտօնը։

Ե.